

Lessons Learned from Best Practices in Developing Entrepreneurial Skills among Students in Schools under the Bangkok Metropolitan Administration

Nitiporn Wanchulee^{1*} Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang² and Prompilai Buasuwan²

¹ Master's Student, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

² Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: nitiporn.wa@ku.th

ABSTRACT

This study employed a qualitative case study approach with two objectives: (1) to extract lessons learned from best practices in developing students' entrepreneurial skills, and (2) to evaluate the quality of such best practices in schools under the Bangkok Metropolitan Administration. The research was conducted in two phases. In Phase 1, Suwitserianusorn School was selected as the case study. Fifteen key informants, including school administrators, teachers, and students, were purposively selected. Data were collected through semi-structured interviews, focus group discussions, participant observation, and document analysis, and were analyzed using inductive content analysis. In Phase 2, the quality of the identified best practices was evaluated by five experts using an assessment form covering accuracy, appropriateness, feasibility, usefulness, cost-effectiveness, and sustainability. The data were analyzed using descriptive statistics. The findings revealed that: (1) the best practices for developing students' entrepreneurial skills were characterized as a systemic process consisting of input, process, and output/outcome components. The school integrated career education subjects, supplementary courses in Thai desserts and bakery, Ticket to Life scouting activities, student market activities, and MSS Café & Workshop as authentic learning spaces. Students participated in product planning, trial production, cost calculation, pricing, and product sales. In particular, upper secondary students played a leading role in organizing activities and transferring experience to younger students. As a result, students developed analytical thinking, problem-solving, planning, teamwork, responsibility, and creativity. The findings also indicated that these practices were supported by a learning ecosystem consisting of physical infrastructure, intellectual capital, support mechanisms, collaborative networks, and an organizational culture that promoted experiential learning. (2) The overall quality of the best practices was rated at the highest level, with cost-effectiveness receiving the highest mean score, followed by usefulness and sustainability, while feasibility was rated at a high level. These findings led to the synthesis of the Systemic Entrepreneurial Skills Development Model (SESD Model), which can serve as a practical framework for developing students' entrepreneurial skills in a concrete and sustainable manner.

Keywords: Lessons Learned, Best Practices, Entrepreneurial Skills

การถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ผู้เรียน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

นิตติกร วันชูลี^{1*} วรณวิศา สิบบุสรณ์ คล้ายจำแลง² และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ²

¹ นิสิตปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: nitiporn.wa@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน และ 2) เพื่อประเมินคุณภาพของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความคุ้มค่า และความยั่งยืน การวิจัยดำเนินการ 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน คัดเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย ระยะที่ 2 ประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ด้วยแบบประเมินด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความคุ้มค่า และความยั่งยืน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนมีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงระบบ ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ โดยมีการบูรณาการรายวิชาการงานอาชีพ รายวิชาเพิ่มเติมখনมไทย รายวิชาเพิ่มเติมখনมอบ กิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life กิจกรรมตลาดนัดนักเรียน และกิจกรรม MSS Café & Workshop ซึ่งเป็นพื้นที่การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต การทดลองผลิตสินค้า การคำนวณต้นทุน การกำหนดราคาจำหน่าย และการจำหน่ายสินค้า โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีบทบาทเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมและถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนรุ่นน้อง ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การวางแผน การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังพบว่า การดำเนินงานดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานทุนทางปัญญา กลไกสนับสนุน เครือข่ายความร่วมมือ และวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง 2) ผลการประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์และด้านความยั่งยืน ขณะที่ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นโมเดลการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเชิงระบบ (Systemic Entrepreneurial Skills Development Model: SESD Model) ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การถอดบทเรียน, แนวปฏิบัติที่ดี, ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับบทบาทจากการมุ่งถ่ายทอดความรู้ไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน โดยเฉพาะทักษะด้านอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง และการสร้างคุณค่าในเศรษฐกิจยุคใหม่ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

(Sustainable Development Goals: SDGs) ทั้งด้านการศึกษาและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (United Nations, 2022) รวมถึงกรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century Learning ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง และมีทักษะในการเป็นผู้ประกอบการ (Partnership for 21st Century Learning, 2019) นอกจากนี้ OECD (2021) ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถด้านอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการเพื่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมโลก ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) มุ่งพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาทักษะอาชีพควบคู่กับความเป็นผู้ประกอบการเป็นภารกิจสำคัญของระบบการศึกษาในปัจจุบัน

ในบริบทของประเทศไทย นโยบายไทยแลนด์ 4.0 มุ่งพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสูงและสามารถสร้างนวัตกรรมได้ ภาคการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังทักษะความเป็นผู้ประกอบการตั้งแต่วัยประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และลงมือปฏิบัติจริง ควบคู่กับการพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ แนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างรายได้ (Learn to Earn) ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการประกอบอาชีพในชีวิตจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองขนาดใหญ่ที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างสูง พบว่ายังมีนักเรียนจำนวนหนึ่งอยู่ในครัวเรือนรายได้น้อยและกลุ่มเปราะบาง ส่งผลให้โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาและการเรียนรู้ด้านอาชีพมีความแตกต่างกัน (กรุงเทพมหานคร, 2566) นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และเครือข่ายความร่วมมือภายนอก ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะผู้ประกอบการไม่สามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ แม้ว่าสถานศึกษาจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมอาชีพและกิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่การดำเนินงานยังขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถเชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของผู้เรียนให้เป็นระบบเดียวกันได้ อีกทั้งกิจกรรมบางส่วนยังเน้นการฝึกปฏิบัติระยะสั้น ขาดการต่อยอดเชิงนวัตกรรมหรือการสร้างมูลค่า ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดแนวทางเชิงระบบในการบูรณาการทรัพยากร กระบวนการเรียนรู้ และกลไกสนับสนุนให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

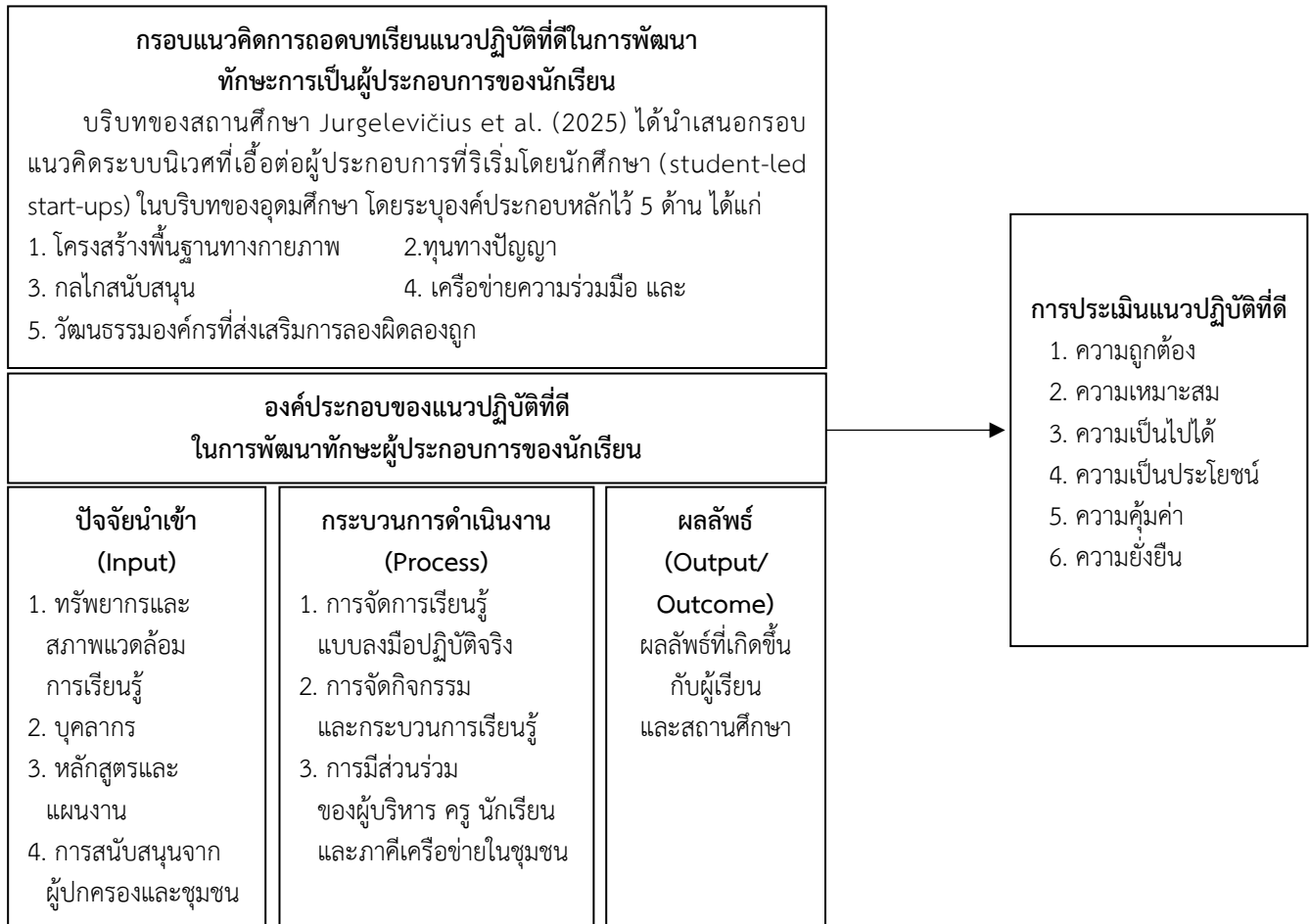
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ผ่านมา พบว่า การจัดการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Experiential Learning) มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมทักษะและสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียน โดยช่วยพัฒนาความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การวางแผน การแก้ปัญหา และการตัดสินใจในสถานการณ์จริง (Motta & Galina, 2023) ขณะที่ Gangi & Sirelkatim (2023) พบว่า การจัดการศึกษาด้านผู้ประกอบการในสถานศึกษาช่วยส่งเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Udekwe และ Iwu (2024) ยังชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการนวัตกรรม เทคโนโลยี และการศึกษาด้านผู้ประกอบการมีส่วนช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้เฉพาะด้าน และยังขาดการศึกษาที่มุ่งถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีจากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบเชิงระบบที่เชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ อันเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม จากสภาพปัญหาและข้อจำกัดดังกล่าว การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางเชิงระบบ โดยแนวคิดระบบนิเวศผู้ประกอบการชี้ให้เห็นบทบาทของโครงสร้างพื้นฐาน กลไกสนับสนุน เครือข่ายความร่วมมือ และวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Jurgelevičius et al., 2025)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และประเมินคุณภาพของแนวปฏิบัติที่ดีที่สังเคราะห์ได้ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงปฏิบัติในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางเชิงระบบที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อประเมินคุณภาพของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความคุ้มค่า และความยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย การถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

จากภาพที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดเชิงระบบ (System Theory) ของ Von Bertalanffy (1968) เป็นฐานในการอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน โดยกำหนดองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) และผลลัพธ์ (Output/Outcome) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและส่งผลต่อกันอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยทรัพยากรและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู หลักสูตร แผนงานของสถานศึกษา รวมถึงการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

กระบวนการดำเนินงาน เน้นการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน และดำเนินกิจกรรม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การทำโครงการ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู นักเรียน และภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (2014) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง

ผลลัพธ์ สะท้อนถึงการพัฒนาของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การวางแผน การทำงานเป็นทีม และความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา โดยผลลัพธ์ดังกล่าวได้รับการประเมินตามเกณฑ์ 6 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความคุ้มค่า และความยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังนำแนวคิดระบบนิเวศผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Ecosystem) ของ Jurgelevičius et al. (2025) มาใช้ในการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา เพื่อให้การวิเคราะห์มีความครอบคลุมและสะท้อนบริบทจริงของการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Research) ตามแนวคิดของ Robert K. Yin โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กรณีศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีแนวทางการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง และบูรณาการการเรียนรู้กับการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมชุมนุมตามกระบวนการลูกเสือ (Ticket to Life) และกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพ จึงเหมาะสมที่จะใช้เป็นกรณีศึกษาในการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน รวมจำนวน 15 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน ครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน ครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1 คน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 6 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน โดยนักเรียนใช้วิธีการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนประสบการณ์และมุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และจำนวน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ที่	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	จำนวน
1	รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ	สัมภาษณ์เชิงลึก	1
2	ครูสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	สัมภาษณ์เชิงลึก	1
3	ครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ)	สัมภาษณ์เชิงลึก	1
4	นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	สนทนากลุ่ม	6
5	นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	สนทนากลุ่ม	6
รวม			15

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและกรอบแนวคิดการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ เครื่องมือสำหรับการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดี และเครื่องมือสำหรับการประเมินแนวปฏิบัติที่ดี ดังนี้

ตอนที่ 1 เครื่องมือสำหรับการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

เครื่องมือในตอนที่ 1 ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาบริบทของสถานศึกษาและองค์ประกอบของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ประกอบด้วยเครื่องมือ ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับผู้บริหารและครู (Semi-structured Interview Guide)

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างถูกพัฒนาขึ้นโดยกำหนดแนวคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ โดยมุ่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย แนวคิด การบริหารจัดการ รูปแบบการดำเนินงาน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน รวมทั้งข้อมูลที่สะท้อนคุณภาพของแนวปฏิบัติที่ดีในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความคุ้มค่า และความยั่งยืน

ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบาย แสดงความคิดเห็น และสะท้อนประสบการณ์จริงได้อย่างลึกซึ้งและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล และตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

2.2 แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD)

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนกรณีศึกษา โดยมุ่งสะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ตรง ความรู้สึก และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

แนวคำถามมีลักษณะกึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการดำเนินงาน บทบาทของครูและโรงเรียน การสนับสนุนการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล และตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์และผลลัพธ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมพัฒนาทักษะ การเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน โดยมีบทบาททั้งในฐานะผู้สังเกตและผู้ร่วมกิจกรรม เพื่อให้เข้าใจบริบทกระบวนการดำเนินงาน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด

การสังเกตครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรม บรรยากาศการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยบันทึกข้อมูลในรูปแบบบันทึกภาคสนาม และภาพถ่ายในกรณีที่ได้รับอนุญาต

2.4 แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

แบบวิเคราะห์เอกสารใช้ในการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ แผนการจัดการเรียนรู้ แผนงานและโครงการ รายงานผลการดำเนินงาน และเอกสารประกอบกิจกรรมต่าง ๆ

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมขนมไทย และแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมขนมอบ (Bakery) เพื่อใช้สนับสนุนการวิเคราะห์ และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งอื่น

ตอนที่ 2 เครื่องมือสำหรับการประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

2.5 แบบประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

แบบประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีถูกพัฒนาขึ้นในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เพื่อใช้ประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนใน 6 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความคุ้มค่า และความยั่งยืน

แบบประเมินดังกล่าวนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้าสำนักยุทธศาสตร์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูจากสถานศึกษาอื่น จำนวน 1 คน และครูจากโรงเรียนกรณีศึกษา จำนวน 1 คน เพื่อประเมินคุณภาพ ของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน และนำผลการประเมิน ไปวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบกรณีศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนของโรงเรียนมัธยมสุวิทย์ เสรีอนุสรณ์ สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร (Document Analysis)

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจบริบทและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา เอกสารที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ แผนการจัดการเรียนรู้ แผนงานและโครงการ รายงานผลการดำเนินงาน และเอกสารประกอบกิจกรรม เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life รวมถึงแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม ขนมหไทย และรายวิชาเพิ่มเติมขนมอบ (Bakery) ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารถูกนำมาใช้วิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งอื่น

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และครูผู้สอน เพื่อศึกษานโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน การสัมภาษณ์ดำเนินการโดยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ล่วงหน้า พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ควบคู่กับการจดบันทึกข้อมูลเพิ่มเติม ก่อนนำข้อมูล ไปถอดความและวิเคราะห์ต่อไป

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD)

ดำเนินการสนทนากลุ่มกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 6 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของโรงเรียน เพื่อรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ มุมมอง และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน การสนทนากลุ่มใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง และมีผู้ช่วย จดบันทึก (note taker) ทำหน้าที่บันทึกประเด็นสำคัญควบคู่กับการบันทึกเสียง เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนและถูกต้อง

3.4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ดำเนินการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของนักเรียน และกระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษา การสังเกต ดำเนินการโดย การจดบันทึกภาคสนาม และบันทึกภาพภายในกรณีที่ได้รับอนุญาต เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์

3.5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ข้อมูล มีความครบถ้วนและน่าเชื่อถือ ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบกรณีศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย (Inductive Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงแก่นสาร (Thematic Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) การถอดความข้อมูล (Transcription) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มถูกถอดความอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ (Verbatim) จากนั้นอ่านทบทวนหลายครั้งเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับข้อมูล (Data Familiarization) และกำหนดหน่วยความหมาย (Meaning Units) ที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

2) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorization) ข้อมูลที่ได้ถูกจัดหมวดหมู่ตามประเด็นสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) และผลลัพธ์ (Output/Outcome) รวมทั้งรูปแบบกิจกรรม และปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อใช้ในการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดี

3) การเข้ารหัสข้อมูล (Coding) ดำเนินการเข้ารหัสข้อมูล โดยเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อค้นหารูปแบบ แนวโน้ม และประเด็นร่วมที่ปรากฏในข้อมูล

4) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Triangulation) ข้อมูลที่ได้ถูกตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

5) การวิเคราะห์ผลการประเมินแนวปฏิบัติที่ดี แนวปฏิบัติที่ดีที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลถูกนำไปประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์มาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

6) การสังเคราะห์ข้อค้นพบ (Inductive Findings) ข้อมูลทั้งหมดถูกนำมาสังเคราะห์เชิงอุปนัย โดยจำแนกตามกรอบแนวคิด Input–Process–Output เพื่อถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

ผลการวิจัยจากการสังเคราะห์เอกสารของสถานศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและครู การสนทนากลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและบันทึกภาคสนามพบว่า การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในสถานศึกษากรณีศึกษา มีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงระบบที่ประกอบด้วยบริบทของสถานศึกษา ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และดำเนินกิจกรรมผ่านรายวิชาเพิ่มเติมชุมนุมไทย รายวิชาเพิ่มเติมชุมนุมอบ กิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life กิจกรรมตลาดนัดนักเรียน และกิจกรรม MSS Café ซึ่งเป็นพื้นที่การเรียนรู้ภายในสถานศึกษา โดยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีบทบาทเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรม และมีการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า สถานศึกษามีการบูรณาการการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการผ่านหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดรายวิชาเพิ่มเติมชุมนุมอบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และรายวิชาเพิ่มเติมชุมนุมไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดการเรียนการสอนตลอดภาคเรียน สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง โดยนักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการตั้งแต่การเลือกเมนู การเตรียมวัตถุดิบ การฝึกปฏิบัติการทำขนม การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การคำนวณต้นทุน การกำหนดราคาจำหน่าย และการวางแผนการผลิตสินค้า โดยมีครูทำหน้าที่ให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้

สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการฝึกทำขนมไทยและขนมอบ พื้นที่จำหน่ายสินค้าในโรงอาหาร และ MSS Café ซึ่งเป็นพื้นที่จำหน่ายสินค้าภายในโรงเรียน รวมทั้งมีการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมีการเชิญวิทยากรจากชุมชนที่มีความรู้เฉพาะด้านด้านอาหารและขนมเข้ามาร่วมถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติ ตลอดจนมีการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ฝึกปฏิบัติจากโรงเรียนและชุมชน

ในด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) พบว่า สถานศึกษามีการบูรณาการรายวิชาเพิ่มเติมกับกิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life ซึ่งจัดขึ้นภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทำหน้าที่เป็นแกนนำในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม มีการประชุมวางแผน วิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค กำหนดผลิตภัณฑ์ และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เช่น กลุ่มผลิตสินค้า กลุ่มบัญชี กลุ่มประชาสัมพันธ์ และกลุ่มจำหน่ายสินค้า นักเรียนร่วมกันวางแผนการผลิต การเตรียมวัตถุดิบ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการกำหนดราคาสินค้า ก่อนนำไปจำหน่ายในสถานการณ์จริง โดยมีครูทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ขณะเดียวกัน สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมตลาดนัดนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนนำผลิตภัณฑ์จากรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมลูกเสือมาจำหน่ายจริง โดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตั้งแต่การจัดเตรียมสินค้า การกำหนดราคา การประชาสัมพันธ์ และการจำหน่ายสินค้า นอกจากนี้ โรงเรียนเปิดพื้นที่จำหน่ายสินค้าใน MSS Café และร้านค้าในโรงอาหาร โดยนักเรียนหมุนเวียนกันมาจำหน่ายสินค้าเป็นประจำตามเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งมีการสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงสินค้าในครั้งต่อไป จากการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งรายวิชาเพิ่มเติมขนมไทย รายวิชาเพิ่มเติมขนมอบ กิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life กิจกรรมตลาดนัดนักเรียน และการจำหน่ายสินค้าใน MSS Café พบว่า นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีบทบาทในการวางแผนและบริหารจัดการกิจกรรม รวมทั้งถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในด้านผลลัพธ์ (Output/Outcome) พบว่า นักเรียนสามารถวางแผนการผลิตสินค้า คำนวณต้นทุน กำหนดราคาจำหน่าย และจำหน่ายสินค้าได้จริง สามารถจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย วิเคราะห์ผลการจำหน่าย และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตามข้อมูลจากผู้บริโภค นอกจากนี้ นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบ รวมทั้งมีความมั่นใจในการนำเสนอสินค้าเพิ่มขึ้น โดยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีบทบาทในการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องภายในสถานศึกษา

จากการถอดบทเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ภายใต้บริบทของสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดระบบนิเวศผู้ประกอบการ

องค์ประกอบตามกรอบแนวคิด	ปัจจัยนำเข้า (Input)	กระบวนการดำเนินงาน (Process)	ผลลัพธ์ (Output/Outcome)
โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ	การจัดทรัพยากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ห้องปฏิบัติการอาหาร ห้องครัว พื้นที่จำหน่ายสินค้า และ MSS Café	การใช้พื้นที่จริงในการฝึกปฏิบัติการผลิตสินค้า และการจำหน่ายในสถานศึกษา เช่น การจำหน่ายในโรงอาหารและ MSS Café	ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานจริง เข้าใจกระบวนการผลิต และจำหน่ายสินค้าในสถานการณ์จริง และเชื่อมโยงการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพได้
ทุนทางปัญญา	ผู้บริหาร ครูผู้สอน วิทยากรจากชุมชน และองค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ	การถ่ายทอดองค์ความรู้และการจัดการเรียนรู้ผ่านรายวิชาเพิ่มเติม เช่น ขนมไทยและขนมอบ การถ่ายทอดความรู้ การให้คำปรึกษา และการเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์จริง	ผู้เรียนมีความรู้และทักษะด้านการประกอบการ เช่น การผลิตสินค้า การคำนวณต้นทุน การกำหนดราคา และการวางแผนการดำเนินงาน

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ภายใต้บริบทของสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดระบบนิเวศผู้ประกอบการ (ต่อ)

องค์ประกอบตามกรอบแนวคิด	ปัจจัยนำเข้า (Input)	กระบวนการดำเนินงาน (Process)	ผลลัพธ์ (Output/Outcome)
กลไกสนับสนุน	หลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม และการสนับสนุนจากสถานศึกษาและชุมชน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life (TTL) กิจกรรมตลาดนัดนักเรียน และกิจกรรม MSS Café โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน ผลิต และจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระบบ	- ระดับผู้เรียน: มีทักษะการวางแผนการทำงานเป็นทีม และการบริหารจัดการ - ระดับกระบวนการ: เกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมจริง - ระดับสถานศึกษา: เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบที่สามารถพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติที่ดี
เครือข่ายความร่วมมือ	ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน วิทยากร และภาคีเครือข่าย	การประสานความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากร การให้ความรู้ และการร่วมดำเนินกิจกรรม	ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากบริบทจริง พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชุมชน
วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงมือลองผิดลองถูก	การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาด	การสะท้อนผลการเรียนรู้ การปรับปรุงการดำเนินงาน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากประสบการณ์จริง	- ระดับผู้เรียน: พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ความรับผิดชอบ และความมั่นใจ - ระดับกระบวนการ: เกิดการเรียนรู้แบบต่อเนื่องจากการลงมือปฏิบัติจริง - ระดับสถานศึกษา: เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการอย่างยั่งยืน

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ทุนทางปัญญา กลไกสนับสนุน เครือข่ายความร่วมมือ และวัฒนธรรมองค์กร มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและทุนทางปัญญาเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรและบุคลากร ขณะที่กลไกสนับสนุนและเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ และวัฒนธรรมองค์กรเกี่ยวข้องกับลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาในกรอบ Input – Process – Outcome พบว่า ปัจจัยนำเข้าเกี่ยวข้องกับการทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง และผลลัพธ์สะท้อนการพัฒนาทักษะของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติด้านการเป็นผู้ประกอบการ

2. ผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความคุ้มค่า และความยั่งยืนของแนวปฏิบัติที่ดี

ผลการประเมินคุณภาพของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร ซึ่งประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความคุ้มค่า และความยั่งยืน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพของแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน จำแนกตามรายด้าน

ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	S.D.	ความหมาย
ความถูกต้อง	4.60	.699	มากที่สุด
ความเหมาะสม	4.67	.488	มากที่สุด
ความเป็นไปได้	4.20	.447	มาก
ความเป็นประโยชน์	4.80	.477	มากที่สุด
ความคุ้มค่า	5.00	.000	มากที่สุด
ความยั่งยืน	4.80	.447	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.67	.606	มากที่สุด

ผลการประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีดังกล่าว พบว่า โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .606) สะท้อนให้เห็นว่าแนวปฏิบัติที่ได้จากการถอดบทเรียนมีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = .000) ทั้งนี้ เนื่องจากสถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายใน เช่น ห้องปฏิบัติการทำอาหาร วัสดุอุปกรณ์ และความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ในรายวิชาขนมไทยและขนมอบ มาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอื่น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณเพิ่มเติมมากนัก ขณะเดียวกัน นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการผลิตและจำหน่ายสินค้าได้จริง จึงก่อให้เกิดความคุ้มค่าในการดำเนินงาน

รองลงมาคือด้านความเป็นประโยชน์และความยั่งยืน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) สะท้อนให้เห็นว่าแนวปฏิบัติดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนได้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยเฉพาะการบูรณาการรายวิชาขนมไทยและขนมอบร่วมกับกิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องในแต่ละปีการศึกษา อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดประสบการณ์จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสู่รุ่นน้อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องภายในสถานศึกษา

ในส่วนของด้านความเหมาะสมและความถูกต้อง พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$ และ 4.60 ตามลำดับ) เนื่องจากแนวปฏิบัติดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การผลิต และการจำหน่ายสินค้าในสถานการณ์จริง ผ่านรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการได้อย่างเป็นรูปธรรม

ขณะที่ด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .447) สะท้อนให้เห็นว่าการนำแนวปฏิบัตินี้ไปใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน อาจต้องพิจารณาความพร้อมด้านทรัพยากร บุคลากร และสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม แนวปฏิบัติดังกล่าวยังสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้

โดยสรุป ผลการประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน แสดงให้เห็นว่า แนวปฏิบัติดังกล่าวมีความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ และเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนในระดับสูง อีกทั้งยังมีความคุ้มค่าและสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบจากการวิจัยมาอภิปรายเปรียบเทียบกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงระบบที่บูรณาการองค์ประกอบหลายด้าน ได้แก่ บริบทของสถานศึกษา ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง โดยสถานศึกษากรณีศึกษามีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักสูตรกับกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เช่น รายวิชาเพิ่มเติมขนมไทย รายวิชาเพิ่มเติมขนมอบ กิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life กิจกรรมตลาดนัดนักเรียน และกิจกรรม MSS Café & Workshop ส่งผลให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับการประกอบอาชีพจริง นักเรียน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้มีบทบาทในการลงมือปฏิบัติจริง และสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนรุ่นน้องได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่มีความเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ และแนวคิดของ Von Bertalanffy (1968) ที่อธิบายถึงระบบที่องค์ประกอบต่าง ๆ ทำงานเชื่อมโยงกัน และสอดคล้องกับ Becker (1989) ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ผ่านการสะสมประสบการณ์และทักษะอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน โดยนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการตั้งแต่การเลือกผลิตภัณฑ์ การเตรียมวัตถุดิบ การทดลองผลิต การคำนวณต้นทุน กำไร ขาดทุน การจำหน่ายสินค้า รวมถึงการสะท้อนผลและปรับปรุงการดำเนินงาน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีมได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ และแนวคิดของ Kolb (2014) ที่เสนอว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ Gangi & Sirelkatim (2023) ที่พบว่าการเรียนรู้เชิงปฏิบัติช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการได้อย่างชัดเจน

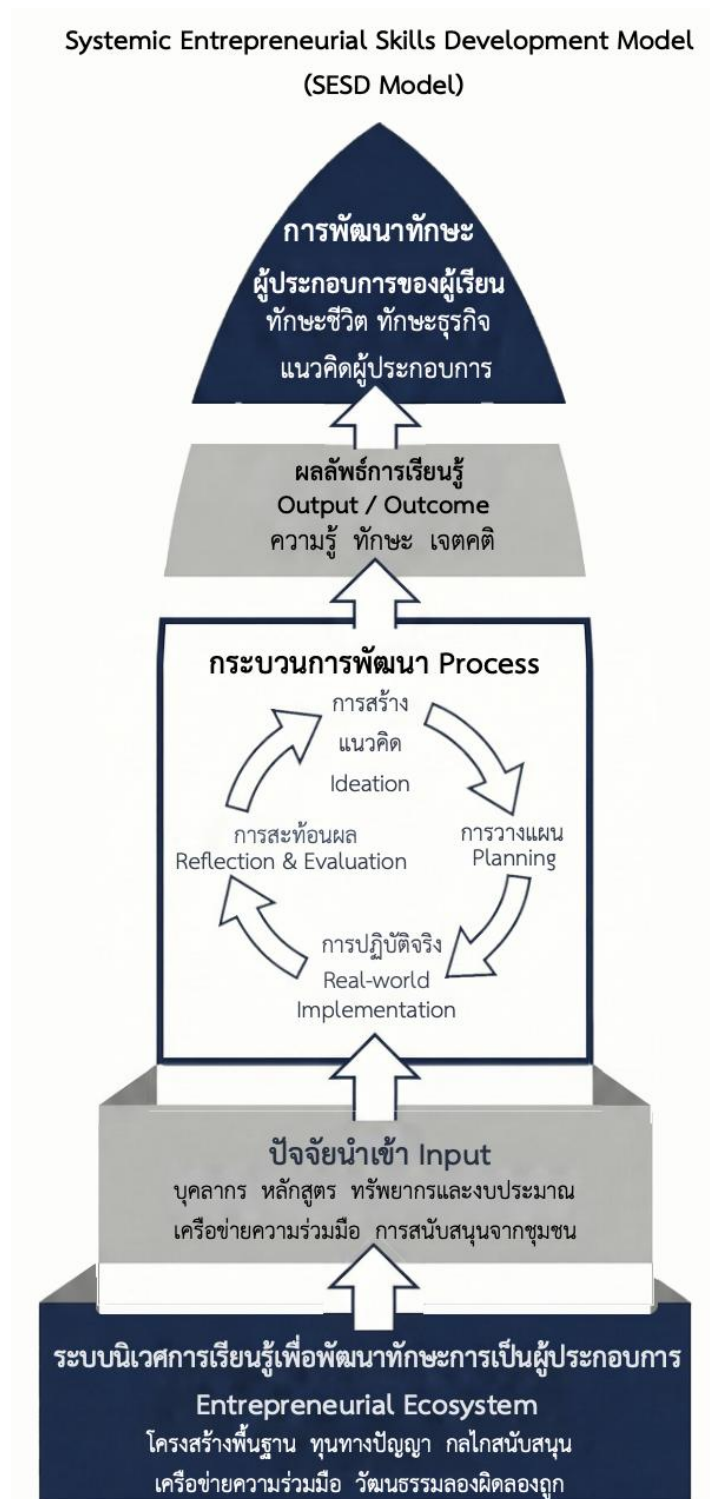
อีกทั้ง ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการของนักเรียนไม่ได้เกิดจากการจัดการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยรวม ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งเรียนรู้ บุคลากร และเครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลอง ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสนับสนุนให้การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Jurgelevičius et al. (2025) และ Udekwe et al. (2024) ที่เน้นบทบาทของระบบนิเวศในการสนับสนุนการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ จิตรสุตา ลิ้มเกรียงไกร (2564) ที่ชี้ว่าการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนได้

สำหรับผลการประเมินแนวปฏิบัติที่ดี พบว่า โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความคุ้มค่า ความเป็นประโยชน์ และความยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาสามารถบูรณาการแนวปฏิบัติดังกล่าวเข้ากับหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การดำเนินงานสามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่องและเกิดผลลัพธ์ต่อผู้เรียนในระยะยาว ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ นริศรา ทองยศ และคณะ (2565) และ มนูญยา อัครีเดช (2567) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติร่วมกับระบบสนับสนุนที่เหมาะสมสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า ด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แม้ว่าจะอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการนำแนวปฏิบัตินี้ไปใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน อาจต้องพิจารณาความพร้อมด้านทรัพยากร บุคลากร และการสนับสนุนจากผู้บริหารอย่างรอบด้าน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Von Bertalanffy (1968) และ Jurgelevičius et al. (2025) ที่ระบุว่าความสำเร็จของระบบขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การขยายผล

แนวปฏิบัติดังกล่าว จึงควรปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 โมเดลการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเชิงระบบ (SESD Model)

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในสถานศึกษากรณีศึกษา พบว่า การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เกิดจากการทำงานร่วมกันของบริบทการเรียนรู้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านรายวิชาเพิ่มเติมชุมนุมไทย รายวิชาเพิ่มเติมชุมนุมอบ กิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life และกิจกรรมตลาดนัดนักเรียน เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถานการณ์จริง และเอื้อต่อการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ข้อค้นพบดังกล่าวเป็น “โมเดลการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเชิงระบบ” (Systemic Entrepreneurial Skills Development Model: SESD Model) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Learning Ecosystem) ประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ทุนทางปัญญา กลไกสนับสนุน เครือข่ายความร่วมมือ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทดลอง และเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการของผู้เรียน

2. กระบวนการพัฒนาเชิงระบบ (Systemic Development Process) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่การสร้างแนวคิด การวางแผน การปฏิบัติจริง และการสะท้อนผล ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการจำหน่ายสินค้าในสถานการณ์จริง

3. ผลลัพธ์เชิงผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Outcomes) สะท้อนการพัฒนาของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยผู้เรียนสามารถผลิตและจำหน่ายสินค้าได้จริง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบ รวมถึงเกิดแนวคิดผู้ประกอบการ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าแสดงออก และการมองเห็นโอกาสทางธุรกิจ

โดยสรุป SESD Model แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนเกิดจากความสัมพันธ์ของระบบนิเวศการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนา และผลลัพธ์ของผู้เรียนที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงเป็นกลไกสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผล ได้ดังนี้

แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนมีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงระบบที่เชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เข้าด้วยกัน โดยสถานศึกษาบูรณาการหลักสูตร รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมเสริมหลักสูตร และทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านรายวิชาเพิ่มเติมชุมนุมไทย รายวิชาเพิ่มเติมชุมนุมอบ กิจกรรมลูกเสือ Ticket to Life กิจกรรมตลาดนัดนักเรียน และกิจกรรม MSS Café

ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยหลักสูตร บุคลากร ทรัพยากร และเครือข่ายความร่วมมือ ขณะที่กระบวนการดำเนินงาน เน้นการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสินค้า การคำนวณต้นทุน การกำหนดราคา และการจำหน่ายสินค้า รวมทั้งการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติความเป็นผู้ประกอบการ สามารถวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้จริง พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การดำเนินงานยังเกิดขึ้นภายใต้ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐาน ทุนทางปัญญา กลไกสนับสนุน เครือข่ายความร่วมมือ และวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ผลการประเมินคุณภาพแนวปฏิบัติที่ดีโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, $S.D. = 0.606$) โดยด้านความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความเป็นประโยชน์และด้านความยั่งยืน ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่อยู่ในระดับมาก

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็น โมเดลการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเชิงระบบ (Systemic Entrepreneurial Skills Development Model: SESD Model) ซึ่งประกอบด้วยระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงผู้ประกอบการ กระบวนการพัฒนาเชิงระบบ และผลลัพธ์เชิงผู้ประกอบการ โดยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนให้สถานศึกษาบูรณาการการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจริงไว้ในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

1.2 สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครควรส่งเสริมการขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีไปยังสถานศึกษาอื่นในสังกัด โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเวทีเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีระหว่างสถานศึกษา

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และแหล่งเรียนรู้ภายนอก เพื่อเพิ่มโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง

1.4 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดทำแนวทางหรือคู่มือการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ด้านผู้ประกอบการ โดยสนับสนุนการอบรมและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

2.2 สถานศึกษาควรนำแนวปฏิบัติที่ดีไปบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมของโรงเรียน โดยเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง

2.3 สถานศึกษาควรพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงผู้ประกอบการ โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย

2.4 ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะผู้ประกอบการ เช่น การทำโครงการ การจำลองสถานการณ์ และกิจกรรมเชิงธุรกิจ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การวางแผน และการแก้ปัญหา

2.5 สถานศึกษาควรปรับใช้แนวปฏิบัติที่ดีให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยคำนึงถึงความพร้อมด้านทรัพยากร บุคลากร และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาการนำโมเดลการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเชิงระบบ (SESD Model) ไปทดลองใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่ หรือสถานศึกษาที่มีทรัพยากรแตกต่างกัน เพื่อศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิผลของโมเดล

3.2 ควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาวเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียน เช่น การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ หรือการนำทักษะไปใช้ในชีวิตจริง เพื่อประเมินผลกระทบของแนวปฏิบัติที่ดี

3.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวปฏิบัติที่ดี รวมทั้งบทบาทของผู้บริหาร ครู และเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการของผู้เรียน

3.4 ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรและเครือข่ายความร่วมมือที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

3.5 ควรขยายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ครอบคลุมผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภายนอก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมบริบทมากยิ่งขึ้น

3.6 ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน หรือเพิ่มจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมิน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ และความครอบคลุมของผลการวิจัยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2566). รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความเหลื่อมล้ำในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร.
- จิตรสุตา ลิ้มเกรียงไกร. (2565). ระบบนิเวศที่เอื้อต่อการส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการสังคมในมหาวิทยาลัยไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 52(1), 170–188.
- นริศรา ทองยศ, ดารารุวรรณ ถวิลการ และ กนกอร สมปราชญ์. (2565). แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการใหม่ของนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 22(3), 281–291.
- มนัญญา อัคริเดช. (2567). การศึกษาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชาสังคมศึกษา. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 14(1), 53–64.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างรายได้ (Learn to Earn)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Becker, G. S. (1989). *Human capital: a theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gangi, Y., & Sirelkatim, F. (2023). The best practices in entrepreneurship education: A review, conceptual model, and propositions. *Journal of Entrepreneurship Education*, 26(4), 1–14.
- Jurgelevičius, A., Butvilas, T., Kovaitė, K., & Šūmakaris, P. (2025). Developing an entrepreneurial ecosystem framework for student-led start-ups in higher education. *Education Sciences*, 15(7), 837.
- Kolb, D. A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: FT press.
- Motta, V. F., & Galina, S. V. R. (2023). Experiential learning in entrepreneurship education: A systematic literature review. *Teaching and Teacher Education*, 121, 103919.
- OECD. (2021). *OECD skills outlook 2021: Learning for life*. Paris: OECD Publishing.
- Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st century learning*. Retrieved from http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_DefinitionsBFK.pdf.
- Udekwe, E., & Iwu, C. G. (2024). The nexus between digital technology, innovation, entrepreneurship education, and entrepreneurial intention and entrepreneurial motivation: A systematic literature review. *Education Sciences*, 14(11), 1211.
- United Nations. (2022). *The sustainable development goals report 2022*. Retrieved from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/>.
- Von Bertalanffy, L. (1968). *General System Theory: Foundations, Development*. New York: George Braziller.